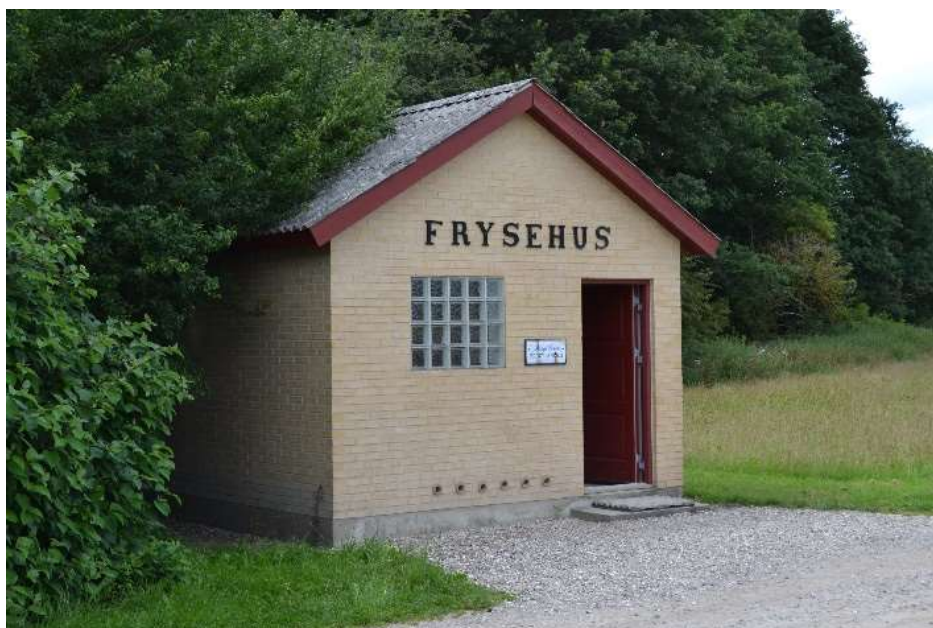

Frysehusene i Nørhald

Af Niels Bo Mandrup

I århundreder har danske husmødre og deres tjenestepiger knoklet for at sikre familiens forråd af fødevarer. De har konserveret maden ved at tørre, henkoge, sylte, salte, ryge og fermentere, så maden kunne holde sig til den periode på året, hvor man ikke kunne hente friske varer i haven eller hos grønthandleren, ligesom de har haft behov for at sikre, at større portioner af kød kunne holde sig ud over de nærmeste dage.

Det har været arbejdskrævende processer, ikke mindst for landhusholdningerne, hvor man af og til slagtede en gris. Derfor var det nærmest en revolution, da det i årene efter krigen blev muligt at nedfryse kød, fisk, grønsager, bær og meget mere.

Billederne viser et typisk frysehus fra omkring 1950. Her er det opført i Oplevelsescenter Nyvang ved Holbæk som rekonstruktion, men med inventar fra et nedlagt frysehus. Fotos: Niels Bo Mandrup

Private fryseanlæg var stadig ukendte for det fleste på dette tidspunkt. Men fryseteknikken blev mere og mere udviklet, og mange steder fandt borgerne sammen om at oprette fælles

frysehuse, hvor hver enkelt husholdning havde sin egen boks. Så udbredt blev denne teknik, at der i 1958 var omkring 3000 andelsfrysehuse i Danmark. I løbet af 1960'erne fik mange familier deres egen kumme- eller skabsfryser, og dermed svandt grundlaget efterhånden for de fælles frysehuse. Nogle ganske få skal endnu være i brug, men de fleste steder står kun de fysiske bygninger tilbage, nu naturligvis anvendt til andre formål.

Det nye teknologi betød, at husmoderforeninger og lignende havde kronede dage.

Eksempelvis skrev Randers Dagblad 1. maj 1951:

Husmoderforeningen for den nordøstlige Del af Randers Amt holdt forleden Demonstration paa Dalbyover Hotel under Ledelse af Konsulent Frk. Larsen, Randers, der viste Partering af en halv Gris samt Indpakning til Fryseboks, herunder Nedfrysning af Frugt og Grønsager.

Frysehusene i den tidligere Nørhald Kommune forsøger vi at få et overblik over i denne artikel.

Vi har talt op, at der her har været mindst 16 fælles frysehuse.

Et af dem er **Hald og Omegns Andelsfryseri**, der på mange måder er et typisk landsbyfrysehus, og som vi bruger som eksempel i denne artikel.

Udviklingen har været stort set parallel for de øvrige frysehuse i Nørhald:

Efter opførelsen omkring 1950 har de haft en glansperiode op gennem 50'erne, hvorefter flere og flere i 1960'erne fik deres egen dybfryser derhjemme, så de fælles frysehuse efterhånden blev overflødige.

Hald og Omegns Andelsfryseris forhandlingsprotokol, regnskabsbog, vedtægter og arbejdsreglement er bevaret på Nørhald Egnsarkiv. Det fremgår, at den stiftende generalforsamling blev holdt 17. februar 1950, hvor der blev valgt en bestyrelse bestående af Agnethe Skjødt, Ane Marie Skipper, Katrine Vinter, Jens Høgh, Alb. Kjærgaard, Viggo Sloth og Bernh. Kjeldsen.

Forud for den stiftende generalforsamling var forslaget om at bygge et frysehus blevet drøftet på generalforsamlingen i byens brugsforening i 1948. Her rejste Kr. Skjødt sagen og fik tilslutning fra flere sider. Enden på snakken blev, at brugsforeningens bestyrelse foreløbig skulle arbejde videre med spørgsmålet.

Der var Enighed om at antage et Tilbud fra Ingeniør Carl Sinding, Aarhus, om et Atlas Fryseanlæg paa 92 hele Bokse. Budgetteret til c. 40.000 Kroner., hedder det i protokollen om beslutningen på den stiftende generalforsamling.

Andelsfryseriet købte byggegrunden af bymændene i Hald. "Et areal af gaden", som det kaldes i tingbogen – altså har der været tale om en del af den fælles byjord. Grunden, der i dag har adressen Tvedevej 2C, er på 172 kvadratmeter, og Andelsfryseriet betalte 100 kroner for den.

Hald og Omegns Andelsfryseri blev taget i brug i 1950. I en publikation fra Nørhald Kommune i 2003 om bedre byggeskik, udarbejdet i samarbejde med arkitektfirmaet Sven Allan Jensen A/S, fremhæves frysehusets gavl som et eksempel på en såkaldt "tempelgavl". Foto på Nørhald Egnsarkiv

Fryseanlægget taget i brug 7. august 1950. Da var der åbent hus, hvor medlemmerne var inviteret til at se anlægget, og bagefter var der fælles kaffebord i forsamlingshuset med ingeniør Carl Sinding, Aarhus, som vært. Anlægssummen blev opgjort til 44.013,45 kr.

Anna Stegger blev ansat som bestyrer fra begyndelsen, og tre år senere overtog Gudrun Larsen denne funktion. Hun ønskede at stoppe i 1968, og da ingen reflekterede på en annonce om jobbet, overtog den daværende formands kone, Helene Knudsen, opgaven og løste den indtil fryseboksens lukning i 1977.

Andelsfryseriets første bestyrer, Anna Stegger, måtte have *"det nødvendige Indpakningsmateriale til Salg til Medlemmerne og have det som sin egen Forretning"*, fremgår det af bestyrelsens protokol.

På det tidspunkt, begyndelsen af 1950'erne, var plastikemballage som klare plastposer, bakker med videre helt ukendt for de fleste og slet ikke udbredt i almindelige husholdninger. Derfor var det nødvendigt at være særligt omhyggelig med indpakningen af de varer, der skulle opbevares i frysehuset: Først fedttæt papir og uden om det et lag brunt papir, lukket med sejl garn og forsynet med et mærke, der oplyste om dato og indhold.

Arbejdsreglementet, der var trykt sammen med andelsselskabets vedtægter og udleveret til medlemmerne, fastsatte regler om åbningstid, betaling af boksleje, indpakning og mærkning med videre. Og så punkt 7:

"Ved Betrædning skal man benytte Sivsko, baade af Sundheds- og Renlighedshensyn."

Ellen Sommer, født 1927, kom til Stouby i 1952, da hun blev gift med Valdemar Sommer. Han havde året før overtaget sin fødegård, Korshøjgaard.

Der gik måske et par år, før de blev medlemmer af frysehuset i Hald, husker hun.

- Vi havde et stort saltkar i kælderens, og der saltede vi kødet, når vi havde slagtet. Og vi henkogte kødet og havde det stående på hylder i kælderens. Så hentede vi det op, når det skulle bruges. Men det blev helt anderledes, da vi kom med i frysehuset. Det var en rigtig stor lettelse. Når vi havde slagtet, parterede vi jo, som vi plejede. Men så skulle kødet bare pakkes godt ind, i pergamentpapir og brunt papir og så en snor omkring med en mærkeseddel, så vi kunne finde kødet igen, fortæller Ellen Sommer.

Hun brugte også fryseboksen til grønsager og bær.

Det var blandt andet gennem de lokale husmoderforeninger, at husholdningerne fik viden om, hvordan man kunne udnytte de nye muligheder.

Ellen Sommer sad selv i bestyrelsen for fryseboksen i nogle år:

- Der skulle jo helst være en fra Stouby.

Boksen i Hald var åben hver dag i halvanden time.

- Somme tider fik vi mælkekusken til at tage en pakke med fra boksen. Så var vi fri for at køre de tre-fire kilometer til Hald og tilbage igen, husker Ellen Sommer.

Bestyrelsen for frysehuset i Hald holdt som regel møde et par gange om året. Desuden var der den årlige generalforsamling. Fra 1955 fandt man på at holde generalforsamling samme aften som forsamlingshusets generalforsamling, hvilket betød god tilslutning *imod Sædvane, hvor knap Bestyrelsen har været med som Deltagere ved den årlige Generalforsamling*, lyder det i protokollen.

Enkelte nedslagspunkter fra protokollen:

På generalforsamlingen i 1960 måtte formand Chr. Knudsen henstille til medlemmerne om ikke at indlevere mere, end der er plads til.

1963: Aftenen sluttede med Fremvisning af Lysbilleder af Otto Kjeldsen, Hald, som fortalte om sine Oplevelser på en Amerikarejse paa en ganske udmærket Maade.

Op i 1960'erne var der flere og flere, der fik kumme-fryser eller fryseskab derhjemme, og medlemmerne begyndte da at melde sig ud af andels-fryseboksen. I 1971 var medlemstallet i Hald nede på 55, i 1973 var der 36, og i 1975 var der 24 tilbage. Dermed var tiden ved at være løbet fra den fælles fryseboks.

Fryseboxens største Indtægt er ved at være fra ikke-Medlemmer, 2400 kr. Advokat Harbo, Randers, har saaledes haft 12 Faar & en Fedekalv "indlagt" i 4 Md., lød det i 1975.

På generalforsamlingen i juni 1976 blev bestyrelsen opfordret til at annoncere fryseboksen til salg, men endnu 2. maj 1977 var det ikke lykkedes at sælge. Men 17. maj 1977 var en aftale i stand med osthandler Jytte Rasmussen, Stouby, der ville købe frysehuset for 6500 kroner, og på den ordinære generalforsamling stemte alle for et salg. Salget blev bekræftet på en ekstraordinær generalforsamling et par uger senere, og bestyrelsen blev bemyndiget til at afslutte regnskabet.

Efterfølgende var der altså osteudsalg fra bygningen.

Bygningen står der stadig og er i dag i privat eje.

Du kan læse mere om de øvrige frysehuse i Nørhald Kommune i en artikel på egnarkivets hjemmeside: www.noerhaldegnsarkiv.dk

Øvrige frysehuse i Nørhald Egn-Arkivs område:

Andelsfryseriet for Øster Tørslev og Omegn

Nyt Andelsfryseri i Øster Tørslev

Midt i April kan man i Øster Tørslev indvie et nyt moderne Andelsfryseri med 135 Bokse, der næsten alle er udlejet. Maskinerne leveres 1. April, og Fryseriet kommer til at koste 45.000 Kr., fortæller Formanden, Møbelfabrikant Harald Rasmussen. Gaardejer Ingvar Sørensen, Ilshøj, er Kasserer, og iøvrigt er der valgt en 7 Mand stor Bestyrelse.

Randers Amtsavis 9. marts 1949. Artiklen er klippet fra temasider om Øster Tørslev. Siderne opbevares på Nørhald Egnarkiv.

Andelsfryseriet for Øster Tørslev og Omegn holdt stiftende generalforsamling 2. juli 1948. Her blev valgt en bestyrelse bestående af H. Rasmussen, Ingv. Sørensen, Agnes Back, Laurits Ring Nielsen, Hans Hansen, Kr. Nielsen og Alexa Kristensen.

Af vedtægterne fremgår, at den nødvendige kapital til anlæg og drift skulle tilvejebringes ved lån, der skulle afdrages med en femtendedel hvert år. Fryseriet havde ansat en daglig leder, der stod for modtagelse og udlevering.

Fryseanlæg blev bestilt fra Ths. Sabroe & Co. og leveret af fa. Vejle Støbegods i Randers. Det var et anlæg på 110 bokse: 85 hele bokse og 50 halve. Frysehuset købte byggegrund af Vagner Hansen på ca. 550 kvadratalen til 2 kr. pr. kvadratalen, svarende til cirka 200 kvadratmeter.

Andelsselskabet ophørte i 1964, og frysehus med inventar blev solgt til gårdejer Harald Hoe, der i nogle år havde bestyret det, og som i en periode drev det videre på privat basis.

I 1976 blev det solgt til naboen, Aksel G. Pedersen, og blev ombygget til garage. Det ligger på Udbyhøjvej 580.

Tvede Frysehus I/S

I Tvede Forsamlingshus blev der 13. december 1950 holdt stiftende generalforsamling i fryseboksen. 1. februar 1951 besluttede bestyrelsen – den bestod af Anders M. Andersen, Hans Qvotrup, E. Jacobsen, Wilhelmine Pedersen og Olga Larsen - at bestille et komplet anlæg hos Grams Fryseanlæg. Det blev indviet 9. juni samme år. Et år senere var alt udlejjet, og man besluttede at udvide med otte halve bokse.

Hvor andre frysehuse typisk har været i bank eller sparekasse for at skaffe finansiering, var det i Tvede ejeren af Lindegaard's Mølle, Anders Mikael Andersen, der udlånte pengene til interessentskabet bag fryseboksen.

Allerede i 1963 begyndte interessenter at spørge om muligheden for at udtræde, men endnu i 1966 var der en restgæld på 2700 kr., og på generalforsamlingen i 1967 besluttede man "at lade Fryseboxen fortsætte indtil videre for om muligt at få gælden afviklet inden Fryseboxen nedlægges".

Men i 1968 besluttede man at afvikle driften med udgangen af april det følgende år, og interessenterne anmodes om at indbetale deres del af gælden: 200 kr. for en hel boks, 150 kr. for trekvart boks, 100 kr. for en halv boks og 50 kr. for en kvart.

Først i 1981 blev der holdt en opløsende generalforsamling:

"Boxen, der havde staaet ubenyttet siden 1969, var nu meget forfalden, nærmest en ruin", står der i forhandlingsprotokollen. Det havde ikke været muligt at sælge bygningen eller at få nogen til at overtage den gratis. Derfor blev de parthavere, der deltog i generalforsamlingen, enige om selv at bryde bygningen ned. Kommunen overtog grunden, hvor huset havde stået: Bævnevej 29.

Gjerlev Fryseboks

Fryseboksen i Gjerlev ses her i baggrunden til venstre på Vestergade, hvor den ligger med gavlen ud mod gaden. Billedet er taget i 1982. Efter lukningen af fryseboksen blev den en tid brugt som lampebutik. Bygningen eksisterer fortsat og anvendes som garage. Foto: Nørhald Egnsarkiv

Gjerlev Fryseboks blev taget i brug 1. juli 1951. Den var "smukt og solidt bygget", stod der i Randers Dagblad. Den indeholdt 40 hele og 60 halve bokse. Der var 71 andelshavere, og til første bestyrelse valgtes gdr. Alfred Pedersen, gdr. Johs. Østergaard, Holmsgaard, malermester S. W. Bang, fru manufakturhandler Else Holst og fru købmand Oda Andersen.

I 1972 var udlejet 24 bokse, heraf ni til faste medlemmer.

Fryseboksen er offer for den moderne tids udvikling, og det er ikke mere muligt at føre den videre på et økonomisk forsvarligt grundlag, sagde formanden, gårdejer Johs. Østergaard, på generalforsamlingen 2. marts 1972, og dermed var den æra forbi.

Dalbyover-Vinstrup Frysehus

Randers Dagblad 9. sept. 1950:

Efter at man i nogen Tid har tegnet Andelshavere til et Frysehus for Dalbyover-Vinstrup holdt man i Aftes stiftende Generalforsamling. Ingeniør S. Lund, Fredericia, fortalte om Indretningen af Frysehus og redegjorde for det økonomiske Grundlag.

Husholdningslærerinde Frk. Jensen, Hobro, fortalte om den husholdningsmæssige Side af Sagen, hvorefter der blev valgt en Bestyrelse, der kom til at bestaa af Gdr. J. P. Nielsen, Gdr. Chr. Skytte, Gdr. Thorvald Thomassen, Fru Købmand K. Stephansen og Fru D. Thomsen, Dalbyover. Mødet sluttede med fælles Kaffebord.

I Dalbyover varede det indtil 1. februar 1971. Også her fik husholdningerne egen fryser, og dermed var der ikke længere grundlag for det fælles frysehus. I stedet overtog slagtermester Aabo Hylleberg frysehuset. Senere blev bygningen overdraget til IF Fjorden.

Albæk

I Albæk lå frysehuset på Nedre Vej 71. Frysehuset blev indviet i maj 1951.

24 Andelshavere var mødt frem for at se det smukke og godt indrettede Anlæg, der allerede var paabegyndt sidste Efteraar, men først nu kunde staa færdigt, idet Vinteren havde forhindret Arbejdet. Byggeriet er udført af Murermester Nielsen, Randers, og Køleanlægget er leveret af et Aarhusfirma, skrev Randers Dagblad.

Vestrup

Også Vestrup fik sit eget frysehus, påbegyndt i eftersommeren 1950. Egnarkivet har ikke materiale om frysehuset, men Randers Dagblad skrev i november 1950, at opførelsen af et frysehus med seks bokse var indledt.

Onsdag 16. december 1953 noterer Randers Dagblad, at der har været indbrud i boksen:

Natten mellem Mandag og Tirsdag har en Tyv skaffet sig Adgang til Vestrup Fryseboks og gennemrodet hele Boksen for til sidst at fjerne sig med nogle Varer. Sagen er anmeldt til Randers Politi.

I Vestrup lå frysehuset mellem Nedre Vej 22 og Nedre Vej 24. Huset blev anvendt både af Vestrup-indbyggerne og af folk fra Tjærby. Huset er nu nedrevet.

*Støvring og Omegns Andelsfryseri ses her øverst i billedet. Bygningen er nu nedrevet.
Foto: Nørhald Egns-Arkiv*

Støvring og Omegns Andelsfryseri

Støvring og Omegns Andelsfryseri blev stiftet 26. august 1950 og blev indrettet med 43 helbokse og 18 halvbokse.

Socialdemokraten for Randers & Omegn fortæller 13. september 1950, at *Gaardejerske Anna Jørgensen, Støvring, har solgt sin toft, beliggende midt i byen, til husejer og pantefoged Aksel Due, Støvring, for en pris af 2000 kr. Aksel Due har derefter solgt en byggegrund til andelsfryseboksen "Kronjyden" for 400 kr. Overtagelsen er sket, og opførelsen af fryseboksen, der vil koste 25.000 kr., vil snarest blive paabegyndt.*

Vedtægterne er opbevaret på Egnsarkivet og er underskrevet af Kristen Villadsen, Inge Jensen, Chr. Nielsen, Jens Christiansen samt Ester Nielsen. Kun vedtægterne er bevaret på egnsarkivet

Bygningen eksisterer ikke længere.

Mellerup Andelsfryseri

Frysehuset i Mellerup i forgrunden, lidt til højre for midten af billedet. Foto: Aalborg Luftfoto/Det kongelige Bibliotek

Der findes ikke på Egnsarkivet dokumenter vedrørende frysehuset i Mellerup. Men vi kan se af avisomtale, at det åbnede i 1951 på adressen Bavnevej 183. 29. maj 1952 skrev Randers Dagblad om generalforsamlingen, hvor formanden, gårdejer Jens Bach, aflagde beretning "for starten og det første aar".

På generalforsamlingen i 1956 meldtes om statusfremgang på 1700 kroner.

Bygningen står stadig. Den er ifølge BBR-registret på 22 kvm og ligger på en 120 kvm stor grund.

Kommunen overtog ejendommen i 1969 og solgte den senere videre. Den er fortsat i privat eje.

Blenstrup

Landbrugsministeriet gav i 1951 tilladelse til udstykning af areal til opførelse af frysehus i Blenstrup.

I 1977 tilhørte huset Anker Hardy Laursen, der overvejede at indrette udstillingslokale og spurgte kommunen, om der i den anledning skulle betales kloak-anlægsbidrag.

Frysehuset i Blenstrup til højre i billedet, med gavlen ud mod vejen, fotograferet i 1963. Foto: Sylvest Jensen Luftfoto/Det Kongelige Bibliotek

I december 1955 skriver "Social-Demokraten for Randers og Omegn", at der har været indbrud i boksen. En boks tilhørende købmand K. Pedersen er tømt for flæskevarer. Ved generalforsamlingen i 1959 holdt husholdningskonsulent frk. Larsen, "et interessant foredrag om indpakning og nedfrysning af kød og frugt. Ligeledes viste frk. Larsen, hvordan man parterer en gris. "

Mejlby

Frysehuset i Mejlby, beliggende ved siden af byens forsamlingshus.

Også Mejlby har haft sit eget frysehus, men på arkivet har vi intet materiale om det.

Bygningen står stadig – det er den, der ligger umiddelbart syd for forsamlingshuset ved Hørgaden i Mejlby. I dag tilhører bygningen bylauget i Mejlby, mens byens borgerforening har rådighed over den og benytter den til oplag af forskelligt materiel, oplyser borgerforeningens formand, Per Pedersen.

Vi har dog fundet en enkelt avisomtale af frysehuset, nemlig i Social-Demokraten for Randers og Omegn, der skrev om huset juleaftensdag 1954:

En række beboere i Mejlby ved Spentrup har natten til i går mistet en hel del af deres sule- og julemad, idet en tyv i nattens løb har aflagt besøg i andelsfryseboksen og her har stjålet varer for omkring 300 kr. Det drejer sig om høns, ænder, flæsk, koteletter og skinker, som er taget fra forskellige af boksrummene. Tyven er kommet ind i frysehuset ved at knuse en rude.

Privat fryseri i Sødring

I Sødring blev der oprettet fryse-faciliteter på privat basis. Ølhandler Tage Bertelsen, Udbyhøj, købte i 1949 det nedlagte andelsmejeri og indrettede et – ifølge Randers Dagblad – ”stort Frysebox-Anlæg” med henblik på at leje bokse ud. Ifølge avisen blev der indrettet 375 bokse til udlejning. Desuden skulle der produceres råis og indrettes et anlæg til lynfrysning af fisk.

Nogen god forretning har det måske ikke været; allerede i 1951 røg det gamle mejeri på tvangsauktion. Her blev det solgt til S. Salling, hvorefter Råby-Sødring Kommune købte bygningen i 1956 og senere indrettede forskole her.

Ikke desto mindre erindrer en af arkivets venner, Karen Møller Jensen, født i Sødring i 1956, at ”*jeg var med mor henne og hente de brune pakker med kød*”.

Råby

Randers Dagblad 22. november 1950:

I de senere Aar er der bygget mange Frysehuse rundt om i By og paa Land. Raaby har nu ogsaa faaet sit, som blev forevist og indviet Mandag Aften ved en lille Festlighed i Forsamlingshuset.

Der blev vist Lysbilleder af Husholdningslærerinde Frk. Larsen, Randers. Alle Billederne handlede om Frysning, og Lærerinden gav i et klart og interessant Foredrag Forsamlingen mange gode Oplysninger om Frysning af Madvarer. Gdr. N. J. Nielsen, Raaby, takkede Lærerinden for det udmærkede Foredrag og Demonstration. Efter Foredraget serveredes Kaffe, og her blev talt af Repræsentant Christensen og Bogholder Andersen, der begge paa deres Firmas Vegne takkede beboerne i Raaby for godt Samarbejde.

Fryseriet har kostet ca. 24.000 Kr., som er laant i Raaby Sparekasse paa en 20-aarig Afdragstid.

Året efter fortæller formanden, gdr. Nielsen, på generalforsamlingen om stadig stigning i medlemstallet, og 46 bokse er taget i brug. I januar 1953 hedder det, ligeledes i Dagbladet, at ”*Raaby Forsamlingshus er godt og praktisk indrettet, og derfor har det ogsaa siden Opførelsen haft stort Besøg af tilrejsende Gæster, som har ønsket at bygge et lignende Frysehus.*”

I 1964 blev frysehuset afviklet og solgt til andelsmejeriet ”Kronborg”, der i en periode drev udsalg af mælk og andre mejeriprodukter derfra. Huset lå på Ved Dammen, hvor der nu er etableret vendeplads for busser.

"Enslev Fryseri" stod der på gavlen. Det lå på Krogagervej, her lige midt i billedet. Foto: Sylvest Jensen Luftfoto/Det Kongelige Bibliotek

Enslev

Enslev og Omens Andelsfryseri blev opført på Krogagervej.

I Randers Dagblad var der 7. maj 1953 referat af generalforsamlingen:

Enslev Andelsfryseri holdt i Aftes Generalforsamling i Forsamlingshuset. Formanden, Lærer Hansen, bød Vekommen og aflagde Beretning, hvoraf bl. a. fremgik, at Udleveringen af Pakker var steget med 294 til 9617 Pakker. Kassereren, Uddeler Møller, oplæste Regnskabet, der balancerer med 73424 Kr., og Gælden var nedbragt til 26.400 Kr. Alle Valg var Genvalg. Efter Generalforsamlingen var der fælles Kaffe bord.

Fra frysehuset i Enslev er der på Nørhald Egnsarkiv bevaret en tilsynsbog fra det, der dengang hed Arbejds- og Fabrikstilsynet.

Der er første gang skrevet i bogen 14. april 1954 og sidste gang 6. april 1971. Af bogen fremgår, at der især har været problemer med frysehusets alarmanlæg, der tilsyneladende ikke har virket tilfredsstillende. Huset eksisterer ikke længere.

Harridslev

Med hensyn til frysehuset i Harridslev har vi, som for flere andre, været henvist til at søge i gamle aviser, idet der ikke på arkivet er gemt materiale vedrørende frysehuset.

Det blev indviet 1. februar 1951. Harridslev Husmoderforening holdt afslutningsfest på vinterens sykursus, og samtidig holdt man indvielsesfest for frysehuset. Formanden for frysehuset, gdr. Søren Sørensen, redegjorde for økonomien i forbindelse med byggeriet, hvorefter konsulent frøken Theilmann, Randers, viste lysbilleder og fortalte alt vedrørende frysning, som Randers Dagblad skrev.

I forbindelse med generalforsamlingen i 1953 var det gartner Sv. Aa. Lykke, der var formand. Der var nyvalg til bestyrelsen det år: Fru Edith Sørensen, Fru Anna Tvedegaard og Gdr. Andreas Nielsen nyvalgte.

16. nov. 1961 hed det i en annonce i Randers Dagblad:

Harridslev Fryseboks modtager ikke kød efter 15. december til den 3. januar 1962.

P. b. v.

Andreas Nielsen

På en ekstraordinær generalforsamling i Harridslev Forsamlingshus i dec. 1982 diskuterede man sammenlægning af forsamlingshus og borgerforening. Her drøftede man også, om fryseboksen skulle sælges.

Brugsens bestyrelse besluttede 23. marts 1983 at købe fryseboksen for 5500 kroner fra 1. juli 1983. Stempelomkostninger skulle deles ligeligt.

På generalforsamlingen i 1984 hed det i beretningen:

Brugsen har i det forløbne år købt frysehuset af forsamlingshuset, og vi kan glæde os over, at vi dermed har sikret os den fornødne frysekapacitet i de kommende år, og samtidig har vi sikret, at frysehuset kan bestå til glæde for dem, der hidtil har – og fortsat vil benytte det.

Vi har ikke kunnet fastslå, hvor længe frysehusets drift blev opretholdt.

Lindbjerg

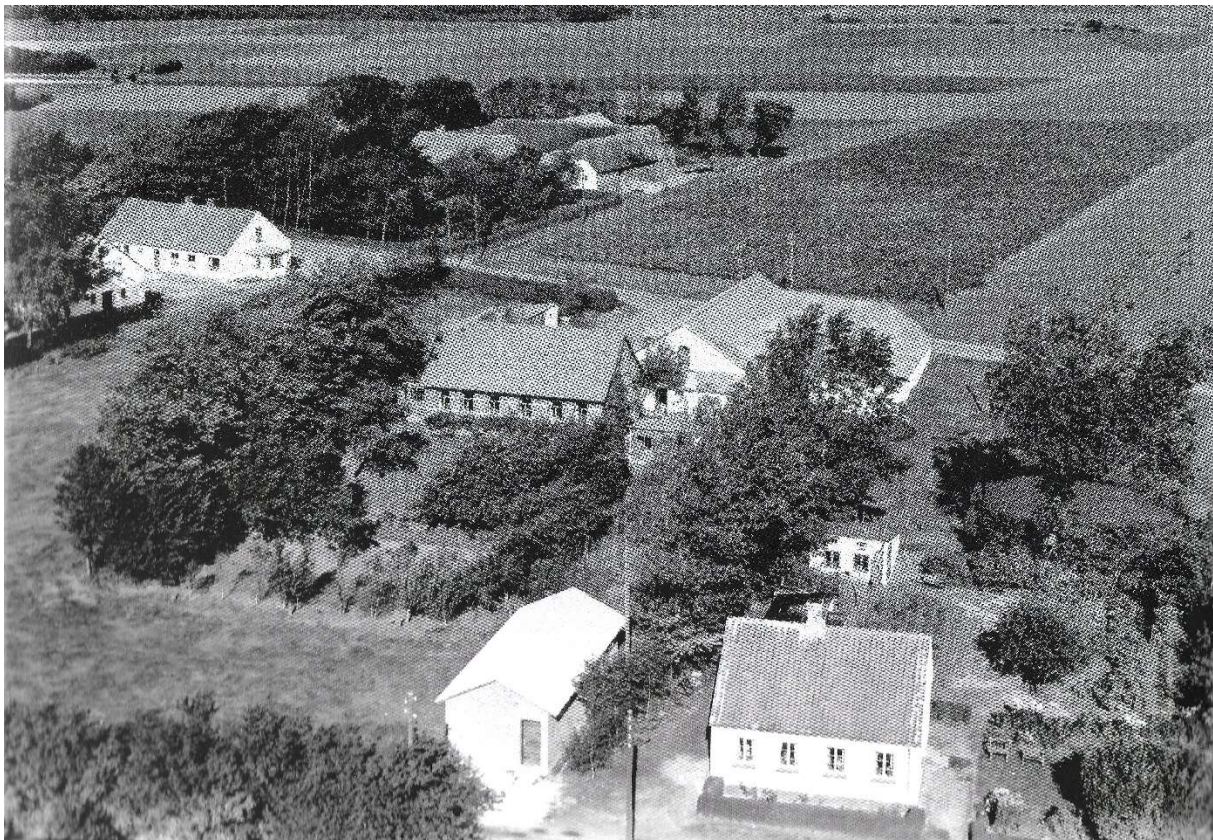
På hjemmesiden "Landsbyhistorier" fortæller formanden for Nørhald Egnsarkiv, Alis Skjødt Nielsen, om barndommens landsby, Lindbjerg. Om byens frysehus fortæller hun:

Frysehuset eller fryseboksen som vi kaldte den, blev bygget i første halvdel af 1950'erne og var til stor glæde for husmødrene. Det var nu muligt at opbevare kød i nedfrosset tilstand. Man behøvede ikke længere at lægge det i saltlage eller få det røget, for at det kunne holde sig. Frysehuset havde 20 bokse og det gjaldt om, at 'pakke' sin boks på bedst mulig måde. Alle rum var opdelt af solide gitre mellem hver indehaver. Kødet blandede vi godt når det blev pakket, sådan at man bare skulle tage det som lå øverst, for hvis man begyndte at rode rundt med pakkerne, kunne man ikke altid gå plads til dem igen, da de jo var frosset i 'facon'. Én gang om året skulle alle boksene afrimes og hele frysehuset

rengøres. Man skulle selv rengøre sin egen boks, men hele frysehusets rengøring gik på omgang blandt 'lejerne'.

Det var en sand fornøjelse at man hele året kunne lave mad af 'friskt' kød, syntes mor.

Linde

Frysehuset i Linde. Foto fra bogen Linde by i Nørhald Kommune

Linde

I Linde blev der i 1951 opført et frysehus på Rævagervej 4, og det er formentlig det frysehus i den gamle Nørhald Kommune, der fungerede længst, nemlig til først i 1990'erne, hedder det i den nyudgivne bog om Linde. Frysehuset indeholdt 24 bokse, der alle var udlejet de første mange år. Hver kunde havde her, som andre steder, sin egen aflåste fryseboks, og havde nøgle til såvel yderdøren som til boksen.

Frysehuset/boksen blev opført på en grund, der var lejet til formålet for en periode af 49 år. Bygningen står stadig og er i privat eje og anvendes som garage for ejendommen Lindevej 3.

Kærby og Dalbyneder

I Kærby har man ikke haft eget frysehus. Det var der derimod i Kærbybro på den anden side af Kastbjerg Å, hvor der også var mejeri og brugsforening.

- Det var jo Hem, Sem, Skrødstrup og Kærby, der var sammen om de ting, så der blev frysehuset også placeret. Vi kom jo derover hele tiden, fortæller en af de gamle Kærby-beboere, Gunner Nielsen (årgang 1933).

Fryseboksen i Kærbybro åbnede i 1950 og fungerede indtil 1. september 1971. Der har heller ikke været noget frysehus Dalbyneder. Herfra har beboerne foretrukket at køre til Havndal.

Ved du mere om de gamle frysehuse, eller ligger du inde med billeder af et af dem, vil vi gerne høre fra dig. Vi har åbent på arkivet i Gjerlev hver torsdag kl. 10-16.

Ellers skriv til os på mail:

noerhaldegnsarkiv@gmail.com

Kilder:

Protokoller, regnskaber og reglementer fra frysehusene i Hald, Øster Tørslev, Tvede og Støvring, alle gemt på Nørhald Egnarkiv. Fotos fra Egnarkivet.

Bogen Linde by i Nørhald Kommune

Protokol fra Harridslev Brugsforening.

Samtale med Ellen Sommer, Randers, tidligere Stouby, samt andre mundtlige kilder som nævnt i artiklen.

Diverse avisartikler, fundet via Mediestream, der giver online-adgang til Det Kongelige Biblioteks digitale samlinger, samt artikler i Nørhald Egnarkivs varetægt.